

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

5-9 класи НУШ

Нормативна основа: наказ МОН України від 04.05.2026 № 722 (чинна редакція); наказ МОН України від 14.08.2026 № 1427; Державний стандарт базової середньої освіти; практичний путівник МОН «Мовно-літературна освітня галузь: як оцінювати» (2025); чинні модельні навчальні програми із зарубіжної літератури для 5-9 класів НУШ.

Ці предметні критерії є методичною деталізацією загальних критеріїв наказу № 722 з урахуванням специфіки зарубіжної літератури. Вони застосовуються разом з орієнтирами Державного стандарту та очікуваними результатами конкретної модельної / навчальної програми.

Для зарубіжної літератури, як складника мовно-літературної освітньої галузі, застосовуються 4 групи результатів: ГР1 «Усна взаємодія», ГР2 «Робота з текстом», ГР3 «Письмова взаємодія», ГР4 «Дослідження мовлення». У літературному предметі ГР4 охоплює також спостереження й аналіз художньої мови, літературних явищ, поетики та зіставлення перекладацьких рішень.

Специфіка предмета: учень працює переважно з творами світової літератури в українських перекладах. Оцінюються читальне розуміння, інтерпретація, аргументація, культурний контекст, міжкультурний діалог і робота з текстом; знання іноземної мови не є предметом оцінювання із зарубіжної літератури.

1. ЗАГАЛЬНІ ПРЕДМЕТНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Під час визначення рівня досягнення результатів навчання враховуються п'ять інтегрованих показників наказу № 722: когнітивні процеси, навчальна діяльність, самостійність, комунікація та взаємодія, частота і стабільність вияву сформованих умінь.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
1 / початковий	Розпізнає окремі відомості про твір, автора, героя; має фрагментарне уявлення про зміст і культурний контекст.	Виконує лише окрему дію за безпосереднім зразком: знаходить назву, героя, фрагмент; читацьке завдання без допомоги не завершує.	Потребує постійної покрокової підтримки, запитань-підказок і контролю.	Відповідає окремими словами або короткими фразами; до обговорення долучається після спонукання.	Уміння виявляються поодинокі лише в дуже знайомій ситуації.
2 / початковий	Називає окремі факти змісту, героїв, автора; частково розуміє буквальный зміст прочитаного.	За зразком виконує просте репродуктивне завдання: обирає відповідь, співвідносить героя й подію, знаходить очевидну інформацію.	Працює лише за детальною інструкцією; самостійно помилки майже не виправляє.	Дає коротку відповідь на пряме запитання, не завжди дотримується логіки висловлення.	Уміння виявляються епізодично.
3 / початковий	Відтворює частину сюжету, називає окремі ознаки героя, жанру чи художнього засобу за підказкою.	Переказує невеликий фрагмент, виконує просте завдання за алгоритмом, знаходить у тексті заданий приклад.	Після пояснення може завершити нескладне завдання, але потребує суттєвої допомоги.	Формулює просте судження; бере участь у діалозі за підтримки вчителя.	Уміння виявляються час від часу у знайомій ситуації.
4 / середній	Відтворює основний зміст твору/уривка, розпізнає тему, головних героїв, прості ознаки жанру та контексту.	Виконує типові завдання за запропонованим алгоритмом: складає простий план, добирає цитату, характеризує героя за опорами.	Частину роботи виконує самостійно, але потребує допомоги під час пояснення й висновку.	Висловлює зрозумілу просту думку про прочитане, реагує на запитання та репліки інших.	Уміння виявляються переважно в типових ситуаціях, але нестабільно.
5 / середній	Розуміє основний зміст, визначає тему/проблему, встановлює окремі зв'язки між подіями, вчинками героїв і контекстом.	Характеризує героя/епізод за планом, добирає текстовий доказ, виконує нескладне порівняння творів або образів.	Потребує ситуативної допомоги; може перевірити роботу за простими критеріями.	Пояснює власне читацьке враження одним-двома аргументами, дотримується правил діалогу.	Уміння в типових ситуаціях виявляються періодично.
6 / середній	Застосовує базові літературознавчі поняття, пояснює основні проблеми, мотиви, причини вчинків і значення окремих художніх деталей.	Самостійно виконує більшість типових завдань: аналізує епізод, порівнює персонажів, працює з цитатами та культурним контекстом.	Потребує допомоги лише на окремих етапах; частково здійснює самооцінювання.	Підтримує обговорення, аргументує думку текстом, коректно реагує на іншу інтерпретацію.	У знайомих ситуаціях уміння виявляються достатньо регулярно.
7 / достатній	Аналізує образи, конфлікти, композиційні елементи, художні засоби; установлює зв'язок твору з епохою, культурою та читацьким досвідом.	Виконує аналітичні й порівняльні завдання за визначеним алгоритмом, добирає доречні докази з тексту.	Переважно працює самостійно, звертається по допомогу лише за потреби.	Аргументує інтерпретацію, слухає інші позиції, бере продуктивну участь у груповій роботі.	Сформовані уміння стабільно виявляються у типових ситуаціях.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
8 / достатній	Порівнює твори різних культур, жанрів чи епох, пояснює взаємодію форми й змісту, розрізняє факт тексту та власну інтерпретацію.	Самостійно аналізує фрагменти, зіставляє художній текст з екранізацією/іншим мистецтвом або різними перекладами за заданими критеріями.	Самостійно планує значну частину роботи, перевіряє її за критеріями та вдосконалює.	Обґрунтовано порівнює читацькі позиції, веде коректну дискусію, враховує культурні відмінності.	Уміння стабільно виявляються у більшості типових ситуацій.
9 / достатній	Інтерпретує твір у єдності теми, образної системи, поетики та культурно-історичного контексту; бачить підтекст і неоднозначність.	Виконує частково-пошукові завдання, самостійно добирає цитати, контекстні матеріали та критерії для порівняння.	Самостійно працює з типовими й окремими нетиповими завданнями; обґрунтовано коригує результат.	Ініціює змістовне обговорення, відстоює позицію доказами, визнає можливість кількох обґрунтованих прочитань.	Уміння виявляються постійно в типових ситуаціях.
10 / високий	Узагальнює читацькі спостереження, аналізує складні зв'язки між текстом, контекстом, авторською стратегією, перекладом та рецепцією.	Виконує дослідницькі й творчі завдання, самостійно добирає способи аналізу, джерела та форму представлення результату.	Планує власну діяльність, перевіряє достовірність матеріалів і якість аргументації.	Ініціює конструктивний міжкультурний діалог, аргументує висновки та коректно працює з контраргументами.	Уміння систематично виявляються у типових і частині нетипових ситуацій.
11 / високий	Критично зіставляє інтерпретації, культурні контексти та перекладацькі рішення; оцінює, як вони впливають на сприйняття твору.	Виконує складні аналітичні й дослідницькі завдання, пропонує кілька обґрунтованих способів прочитання проблеми.	Самостійно планує, коригує й оцінює роботу; пояснює вибір методів і джерел.	Веде аргументовану дискусію, синтезує позиції, допомагає організувати співпрацю без культурних стереотипів.	Уміння систематично виявляються в типових і нетипових ситуаціях.
12 / високий	Самостійно синтезує текст, поетику, контекст, переклад, інтертекстуальні та міжкультурні зв'язки; формулює оригінальну доказову інтерпретацію.	Розв'язує нестандартні читацькі/дослідницькі проблеми, створює цілісний аналітичний або творчий продукт із прозорою доказовою базою.	Самостійно визначає мету, план, критерії якості, оцінює власний поступ і переносить стратегії в новий читацький контекст.	Модерує змістовний діалог, переконливо аргументує, критично й толерантно реагує на альтернативні інтерпретації.	Уміння системно й упевнено виявляються у нових, складних і міжпредметних ситуаціях.

ГР1. УСНА ВЗАЄМОДІЯ / МОВ 1

Літературний акцент ГР1: сприймання усної інформації про твір і автора, виразне читання та інтерпретаційний коментар, усний переказ, відповідь, повідомлення, презентація, дискусія, дебати, обговорення культурних і морально-етичних проблем твору; аргументація з опорою на текст і повага до іншої читацької та культурної позиції.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГР1 із зарубіжної літератури
1 / початковий	Сприймає лише окремі фрагменти усного повідомлення; відповідає окремими словами, не відтворює зміст літературного матеріалу без постійної допомоги.
2 / початковий	Розуміє окремі очевидні факти з почутого; дає коротку відповідь на пряме запитання за підказкою.
3 / початковий	За опорами переказує невеликий фрагмент, називає героя/подію, формулює просту читацьку реакцію; потребує допомоги для послідовності.
4 / середній	Передає основний зміст почутого або прочитаного вголос, відповідає на прості запитання, висловлює одну зрозумілу думку про героя чи епізод.
5 / середній	Усно характеризує героя/епізод за планом, наводить простий текстовий доказ, підтримує короткий діалог і дотримується правил спілкування.
6 / середній	Послідовно переказує/коментує, пояснює основну проблему й власне ставлення, використовує доречні літературознавчі поняття та 1-2 докази.
7 / достатній	Будує зв'язне аргументоване висловлення, аналізує образ/конфлікт, виразно читає з урахуванням змісту, реагує на інші обґрунтовані позиції.
8 / достатній	Порівнює усно твори/образи різних культур або текст і адаптацію, добирає докази, ставить уточнювальні запитання, підтримує міжкультурний діалог.
9 / достатній	Інтерпретує підтекст, авторську позицію й культурний контекст, аргументовано дискутує, відрізняє факт тексту від власного припущення.
10 / високий	Самостійно готує структуровану усну презентацію/дискусійний виступ, інтегрує текстові й контекстні докази, коректно відповідає на контраргументи.
11 / високий	Критично зіставляє різні інтерпретації або перекладацькі рішення, аргументує їх вплив на сприйняття, конструктивно модерує складну дискусію.
12 / високий	Створює оригінальне, переконливе усне тлумачення твору в міжкультурному контексті, гнучко працює з доказами й альтернативними прочитаннями, самостійно керує комунікативною стратегією.

ГР2. РОБОТА З ТЕКСТОМ / МОВ 2

Літературний акцент ГР2: сприймання, аналіз, інтерпретація й критичне оцінювання художніх та інформаційних текстів; робота з композицією, образами, проблематикою, художніми деталями й цитатами; розуміння історико-культурного контексту; зіставлення тексту з іншими мистецтвами та, за наявності відповідного матеріалу, різними українськими перекладами.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГР2 із зарубіжної літератури
1 / початковий	Розпізнає назву, героя або окреме слово/факт у тексті лише за прямою підказкою; основний зміст не встановлює.
2 / початковий	Знаходить у невеликому фрагменті очевидну інформацію за вказівкою; частково розуміє буквальний зміст.
3 / початковий	За запитаннями відтворює окремі події, знаходить задану цитату, називає просту ознаку героя чи жанру.
4 / середній	Визначає тему/основу події, розрізняє головних і другорядних героїв, знаходить прямі текстові докази за алгоритмом.
5 / середній	Пояснює окремі мотиви вчинків і проблеми, характеризує образ за планом, відрізняє факт тексту від простого оцінного судження.
6 / середній	Самостійно аналізує епізод, визначає основні художні засоби та їх просту функцію, встановлює очевидні зв'язки з культурним контекстом.
7 / достатній	Аналізує образну систему, конфлікт і композиційні елементи, добирає релевантні цитати, порівнює твори/образи за визначеними критеріями.
8 / достатній	Пояснює взаємодію форми й змісту, підтекст і символіку, зіставляє текст з екранізацією/ілюстрацією або двома перекладами, аргументує відмінності.
9 / достатній	Інтерпретує складніші художні деталі й авторські стратегії, оцінює доречність контекстної інформації, розрізняє обґрунтовану інтерпретацію та довільне припущення.
10 / високий	Інтегрує дані з художнього тексту, коментарів, біографічних і культурних джерел; критично порівнює інтерпретації та адаптації, формулює доказовий висновок.
11 / високий	Критично аналізує надійність і релевантність матеріалів про твір, зіставляє кілька інтерпретацій/перекладів, пояснює культурні й стилістичні наслідки відмінностей.
12 / високий	Самостійно ставить складне читацьке/дослідницьке питання, системно аналізує текст і контексти, зіставляє інтерпретації та перекладацькі рішення і формулює оригінальний аргументований висновок.

ГР3. ПИСЬМОВА ВЗАЄМОДІЯ / МОВ 3

Літературний акцент ГР3: письмова відповідь, характеристика, порівняльне висловлення, читацький відгук, есе, рецензія, лист/щоденник від імені персонажа, допис для цифрового середовища, аналітичний і творчий текст. Оцінюються зміст, аргументація, текстові докази, структура, жанрова й стилістична доречність, мовне оформлення та академічна доброчесність.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГР3 із зарубіжної літератури
1 / початковий	Записує окремі слова/фрази за зразком; письмове висловлення не розкриває поставленої літературної теми.
2 / початковий	Створює кілька простих речень про героя або подію за опорами; зв'язність і точність обмежені, потрібне постійне редагування з учителем.
3 / початковий	Пише коротку відповідь за планом, частково передає зміст епізоду або власне ставлення; аргумент і текстовий доказ ще не сформовані.
4 / середній	Створює просте зв'язне висловлення з початком і завершенням; відповідає на тему, наводить один доречний приклад із твору.
5 / середній	Пише структурований абзац/короткий відгук, формулює тезу й простий аргумент, використовує епізод або цитатну опору, частково редагує текст.
6 / середній	Створює цілісний письмовий текст відповідного жанру, логічно розгортає думку, наводить 1-2 релевантні текстові докази, дотримується основних мовних норм.
7 / достатній	Пише аргументоване есе/характеристику/коментар, використовує літературознавчі поняття, доречно цитує переклад, вибудовує абзаци й зв'язки між тезами.
8 / достатній	Створює змістовний текст із кількома аргументами, порівнює твори/образи різних культур, аналізує художні деталі, свідомо обирає стиль і формат для адресата.
9 / достатній	Письмово інтерпретує проблему або твір у взаємозв'язку форми, змісту й контексту, використовує систему доказів, коректно посилається на джерела й переклад.
10 / високий	Створює самостійний аналітичний/творчий текст із чіткою концепцією, інтегрує цитати, культурний контекст і альтернативні позиції, дотримується академічної доброчесності.
11 / високий	Пише складне аргументоване висловлення, критично зіставляє інтерпретації/адаптації/перекладацькі рішення, керує композицією й стилем, свідомо вдосконалює текст.
12 / високий	Створює оригінальний, цілісний і переконливий письмовий продукт з нюансованою міжкультурною інтерпретацією, багаторівневою аргументацією й точними текстовими доказами; самостійно редагує зміст, композицію, стиль і мовне оформлення.

ГР4. ДОСЛІДЖЕННЯ МОВЛЕННЯ / МОВ 4

Літературний акцент ГР4: спостереження й аналіз художньої мови, жанру, композиції, нарації, віршової організації та інших явищ поетики; дослідження зв'язку форми й смислу; зіставлення перекладацьких рішень без оцінювання знання мови оригіналу; стилізація, трансформація та власна літературна творчість.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГР4 із зарубіжної літератури
1 / початковий	Розпізнає окреме слово, образ або елемент художньої форми лише за підказкою; не пояснює його функції.
2 / початковий	За зразком знаходить очевидний художній засіб, повтор або жанрову ознаку, але не пояснює їх вплив на зміст/настрій.
3 / початковий	Називає окремі тропи, композиційні чи жанрові ознаки за опорами; за шаблоном створює дуже коротку творчу трансформацію.
4 / середній	Розпізнає основні художні засоби й окремі ознаки жанру/композиції, пояснює їх роль простим реченням, створює короткий текст за заданою моделлю.
5 / середній	Порівнює два художні засоби або варіанти формулювання в перекладах, пояснює простий емоційний/смісловий ефект, виконує задану трансформацію фрагмента.
6 / середній	Самостійно знаходить і характеризує основні засоби художньої виразності, елементи композиції/нарації, пов'язує форму зі змістом; створює невеликий стилістично доречний текст.
7 / достатній	Досліджує повторювані мотиви, образи, жанрові та композиційні прийоми, робить висновок про їх функцію; за наявності матеріалу зіставляє окремі перекладацькі рішення.
8 / достатній	Аналізує взаємодію кількох засобів, авторський стиль або віршову/наративну організацію, порівнює стилістичні рішення різних текстів чи перекладів; свідомо застосовує прийоми у власній творчості.
9 / достатній	Формулює й перевіряє спостереження/гіпотезу про літературну закономірність, добирає систему прикладів, пояснює зв'язок форми, перекладацького рішення, читацького ефекту та смислу.
10 / високий	Самостійно досліджує складні стильові, жанрові, наративні або поетичні явища, зіставляє їх у кількох текстах/перекладах, обґрунтовано експериментує з формою у власному продукті.
11 / високий	Критично аналізує нетипові або багатофункційні художні засоби, авторські й перекладацькі рішення, оцінює їх естетичний ефект; створює складну стилізацію/трансформацію з коментарем власних рішень.
12 / високий	Самостійно ставить дослідницьке питання про поетику або переклад твору, системно аналізує матеріал, формулює оригінальний доказовий висновок і переносить відкриті закономірності у власну літературну творчість, критично оцінюючи результат.

МЕТОДИЧНІ ОРІЄНТИРИ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1. ГР1-ГР4 спільні для мовно-літературної галузі.** Для зарубіжної літератури їх наповнення має бути літературним: читацьке сприймання, аналіз та інтерпретація творів світової літератури, усне й письмове висловлення про прочитане, дослідження художньої мови, поезики та перекладу.
 - 2. Переклад є частиною читацької ситуації.** Учень зазвичай працює з українським перекладом. Якщо порівнюються кілька перекладів, оцінюємо спостережливість, аргументацію й розуміння ефекту перекладацького рішення. Знання мови оригіналу або вміння перекладати не є обов'язковим критерієм цього предмета.
 - 3. Не зводимо оцінювання до фактів про письменника.** Дати, біографічні відомості, назви творів і терміни важливі як інструмент розуміння. Високий бал визначають уміння застосовувати їх для аналізу, інтерпретації, порівняння та аргументованого висновку.
 - 4. Міжкультурний контекст оцінюємо без стереотипів.** Важливі здатність пояснювати культурні відмінності, співвідносити текст з епохою та традицією, виявляти повагу до різних культур. Не оцінюємо учня за особисту симпатію/несимпатію до певної культури чи героя, якщо висловлення коректне й аргументоване.
 - 5. Особиста читацька реакція може бути різною.** Не існує єдиної «правильної» емоційної оцінки твору. Оцінюємо розуміння тексту, логіку міркування, точність текстових доказів і здатність відрізнити факт твору від власної інтерпретації.
 - 6. Виразне читання оцінюємо педагогічно коректно.** Ураховуємо розуміння змісту, логічні наголоси, паузи, темп, інтонаційну відповідність і здатність пояснити своє прочитання. Не знижуємо бал за природні особливості голосу/мовлення; за потреби застосовуємо адаптації.
 - 7. Цитати й власні імена.** Цитата є доказом, а не самоціллю. Допустимі нормативні варіанти передавання іншомовних власних назв, якщо вони відповідають використаному перекладу/виданню. Учитель не має механічно знижувати бал за інший усталений варіант імені, якщо особу/образ ідентифіковано правильно.
 - 8. Екранізація, комікс, аудіокнига, театр - інтерпретації.** Їх варто порівнювати з першотвором: що збережено, змінено, переакцентовано і з яким ефектом. Переказ сюжету за екранізацією без роботи з літературним текстом не є повноцінним доказом читацького результату.
 - 9. Одне завдання може охоплювати кілька ГР.** Наприклад, рецензія передбачає роботу з текстом (ГР2) і письмову взаємодію (ГР3), її презентація - ГР1, а порівняння перекладацьких образних засобів - ГР4. Для виставлення конкретного бала вчитель заздалегідь визначає цільовий результат.
 - 10. Письмові роботи мають прозорі критерії.** У літературному есе/відгуку варто окремо бачити тезу, аналіз, текстові докази, структуру й мовне оформлення. Не слід подвійно карати за одну й ту саму помилку в різних критеріях; вага мовної правильності залежить від мети завдання.
 - 11. Академічна доброчесність, цифрові джерела та ШІ.** Високий бал передбачає самостійне розуміння твору, перевірку фактів і цитат, прозоре використання зовнішньої допомоги та здатність пояснити власні висновки. Непереверена інформація про автора/твор або вигадана ШІ цитата не може вважатися доказом.
 - 12. Ураховуємо ООП та освітні потреби.** Форма відповіді, обсяг читання, темп, спосіб подання матеріалу можуть бути адаптовані відповідно до індивідуальних потреб. Адаптація форми не має автоматично знижувати бал, якщо цільовий результат досягнуто.
 - 13. Семестрове оцінювання у 2026/2027 н. р.** За рекомендаціями МОН, затвердженими наказом № 1427, обов'язкове індексування ГР у журналі спрощено, а за семестр виставляється одна оцінка з предмета. ГР залишаються корисною рамкою для планування різних доказів навчального поступу.
- Приклади доказів навчального поступу: усна відповідь і дискусія; виразне читання з коментарем; читацький відгук; аналіз епізоду/образу; порівняння творів різних культур; есе або рецензія; робота з цитатами; читацький щоденник; дослідження поезики; зіставлення перекладів; творча трансформація; презентація/проєкт; порівняння першотвору з екранізацією або іншим видом мистецтва.**

НОРМАТИВНІ ТА МЕТОДИЧНІ ДЖЕРЕЛА

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.05.2026 № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (чинна редакція).
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2026 № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».
3. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 (зі змінами).
4. Міністерство освіти і науки України. «Мовно-літературна освітня галузь: як оцінювати». Практичний путівник, 2025.
5. Чинні модельні навчальні програми «Зарубіжна література» для 5-6, 5-9 та 7-9 класів, рекомендовані Міністерством освіти і науки України.